

УЧИТИ ДИВУЮЧИ, РАДІЮЧИ, ЗАБАВЛЯЮЧИ

Формування позитивного емоційного ставлення дитини до майбутнього шкільного життя

Ірина ЛИТВИНЕНКО, канд. психол. наук, доцентка кафедри психології, Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

Перше вересня! Скільки сподівань! Першачки щасливі, урочисті, радісні. Але, коли святкова атмосфера поступається місцем повсякденній роботі, у деяких дітей виникають певні труднощі, пов'язані насамперед з різним ступенем підготовленості до школи. Як саме треба готувати дитину до шкільного навчання, розповідає авторка. Пропоновані практичні розробки можуть бути використані вихователями й учителями для забезпечення наступності дошкільної і початкової освіти.

Підготовка дитини до школи має загальний і спеціальний компоненти. **Загальна підготовка** передбачає фізичну, інтелектуальну, емоційно-вольову, особистісну готовність до навчальної діяльності; **спеціальна** — готовність опанувати предметні знання, уміння, навички, взаємодіяти з учителем та однолітками.

Старший дошкільник, у якого сформована **психологічна готовність** до навчання, характеризується певним рівнем розвитку мотиваційної, емоційно-вольової, пізнавальної сфер. Важливий показник такої готовності — це позитивне емоційне ставлення дитини до шкільного життя, у якому провідною діяльністю є навчальна.

Етапи формування позитивного ставлення до школи

- 1 — інтерес до зовнішніх атрибутів школи.** Дитину приваблюють дзвоник, шкільна форма, канцтовари тощо. Важливо не дати дитині зупинитися на цьому етапі. Статистика свідчить: 20,5% “важких” підлітків погоджуються з необхідністю йти до школи тільки через її зовнішній, формальний бік.
- 2 — орієнтація на соціальну діяльність.** Учневі цікаво спілкуватися з однокласниками, брати участь у заходах, проте саме навчання не захоплює чи зовсім не приваблює його.
- 3 — сформована позиція школяра.** Поєднує орієнтацію на соціальні й навчальні моменти шкільного життя, виявляється у позитивному ставленні

до занять, нового типу взаємин з учителем як референтною особою для дітей цього вікового періоду.

Різниця між дошкільником і школярем перш за все внутрішня, психологічна, визначена ставленням до інших людей (дорослих, однолітків), до завдань, які виконує і тим, наскільки розвинуті у неї психічні якості, необхідні до систематичного засвоєння знань.

На жаль, поширена думка, що показниками готовності дитини до шкільного навчання є вміння читати, рахувати, декламувати тощо. Психолого-педагогічні дослідження переконливо доводять, що подібні знання дуже мало впливають на успішність навчання.

Емоційна й інтелектуальна — це різні, але взаємопов'язані лінії розвитку. Відсутність позитивного емоційного ставлення до навчання неминуче призводить до збіднення й інтелектуальних функцій.

Тож не слід “озброювати” дошкільника літерами, цифрами тощо. Необхідно приділяти особливу увагу розвитку емоційного ставлення дитини до пізнання. Це повертає увагу до дошкільного віку, в якому емоційний розвиток є однією з першочергових важливих проблем виховання. Навчання має задовольняти емоційні потреби, приносити задоволення.

Чому деякі діти так швидко і так рано втрачають природну допитливість, пізнавальну активність? Найчастіше — дорослий і дитина надто “далекі” одне від одного. Їхні простори “живуть” поряд, але нарізно.

Процес пізнання починається з відчуття та сприймання. Почуття подиву збуджує в дитини інтерес,

Для дошкільника "...навчання має бути забавою. Не можна силувати до навчання, вимагати від дитини цілковитого послуху. Ще більше варто остерігатися, щоб дитина не зненавиділа навчання, полюбити яке вона ще не мала часу"

Квінтіліан

активність, бажання більше дізнатися. Потреба зумовлює дію, і малюк починає включатися у розумові операції. Відбувається процес мислення і пізнання. Мислення виникає з чуттєвих сприймань на основі практичної діяльності, продовжує й розвиває пізнавальну роботу відчуттів і уявлень.

Батьки запитують: "Чи можна навчити дитину 2–3-х років читати?". Перш за все треба зрозуміти, навіщо це робити і, головне, кому це треба — дитині чи батькам? Практика доводить: у багатьох випадках це забаганка батьків, які прагнуть похизуватися перед знайомими, яка в них розвинена дитина. Батькам слід знати, що запам'ятовування літер і читання — це різні дії. Дорослі плекають ілюзію, що у подальшому їхня дитина випереджатиме в розвитку своїх однолітків. Проте такі уявлення швидко і майже завжди руйнуються.

Дитина 2-х років навчання читанню сприймає як діяльність другорядну. Чому? У цей період малюк отримує величезний потік пізнавальної інформації. Літери, цифри — ніщо порівняно з тим, що дитина щодня бачить, чує, сприймає у зустрічах з природою і таким уже звичним для дорослих повсякденним життям.

Чільне місце в дошкільному віці посідає уява — центральне новоутворення психіки цього періоду. Вона виникає, реалізується та розвивається у грі. Емоції, виявлені у грі, є центральною психічною функцією дошкільного періоду розвитку, саме вони визначають специфіку дошкільного віку, забезпечують дитині психологічний комфорт. Будь-яке навчання має знаходити емоційний відгук у дитини. Якщо цього вдається досягти, то дитина і сама бажатиме вчитися.

Окрім того, джерелом позитивних емоційних станів дитини, незгасного бажання пізнати й висловити свої почуття, думки, міркування є природа. Тож надзвичайно важливо у грі ознайомлювати дітей з природою, вчити розуміти, любити і берегти її, прагнути відкривати її таємниці. Саме це, а не раннє засвоєння готових знань, є запорукою позитивного емоційного ставлення до дослідницької та навчальної діяльності, а отже — її швидкої інтеграції у навчальний процес.

Наведемо різні види завдань та приклади фрагментів занять, спрямованих на емоційну підготовку дошкільників до шкільного життя. Їх може проводити вихователь або вчитель. Важливо, аби ці вправи педагог виконував разом з дітьми, включався в роботу на рівні з ними.

Розвиток емоційного відгуку

Вправа

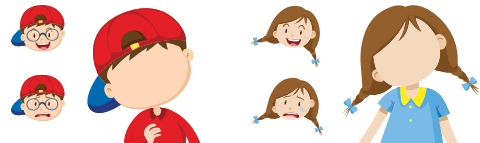
"Що дерева бачать уві сні взимку, восени"

— На якій картинці дме вітер? Згадай прислів'я про природу. Що про людей думає зламане деревце? Як ти бережеш природу?

Метод моделювання реакцій

Дитині пропонується уважно розглянути зображення будівлі школи поряд з якою — схематичні фігурки дітей, у яких не намальовані обличчя. Поруч — зображення дитячих облич, які виражають різні емоції. Дитина добирає одне із запропонованих облич, розміщує його на фігурці, пояснює свій вибір — "Коли я йду до школи, у мене такий настрій, тому що..."

Вправа "Чарівні слова"

— Хто з підступних казкових персонажів живе в лісі? (Баба Яга).

— Як ви вважаєте, чому вона така сердита, підступна?

— Як можна допомогти їй виправитися?

— Подаруймо Бабі Язі добрі, лагідні, теплі слова-пташки, адже вони чарівні, можуть полетіти до Баби Яги і допомогти їй стати кращою.

Діти заплющують очі, чітко, голосно промовляють лагідне слово, уявляючи, як воно летить через моря, океани, гори у ліс до хатинки на курячих ніжках. У цей час дорослий непомітно перевертає портрет Баби Яги, на звороті — зображення доброї бабусі.

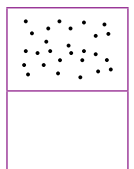
— Ви переконалися, що слова мають чарівну силу, і чарівником бути нескладно.

Розвиток сенсорних аналізаторів

Вправа "Намалюй звук"

- Педагог пропонує дитині послухати удари бубна (або "пісеньку дощукі" на фортепіано) та намалювати їх за допомогою крапок. Спочатку темп повільний, а потім пришвидшується.

Поспішайте передплатити “Учитель початкової школи” на 2020 рік

Заощадьте до **20%** — оформіть передплату
на сайті upsh.com.ua

Відкрийте дітям світ разом із журналами
“УПШ” та “Джміль”

Індекси для передплати
на пошті:

89869 журнал “УПШ”

68604 комплект “УПШ” + “Джміль”

Якщо маєте запитання,
телефонуйте:
067-504-50-22,
або звертайтеся на e-mail:
books@dvsvit.com.ua

